

DOCTRINĂ

Sugestii pe marginea hotărârilor Plenului Curții Supreme de Justiție

Sergiu BRÎNZA
doctor habilitat în drept,
profesor universitar
formator INJ

COMENTARIUL UNOR PREVEDERI ALE HOTĂRÎRII PLENULUI CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE, NR.17 DIN 7.11.2005, „DESPRE PRACTICA JUDICIARĂ ÎN CAUZELE DIN CATEGORIA INFRAȚIUNILOR PRIVIND VIAȚA SEXUALĂ”: INFRAȚIUNILE PREVĂZUTE LA ART.173-175 CP RM

In this article there are analyzed the offences prevented in art.173-175 PC RM, inclusively from the viewpoint of its delimitation from the rape offence and from the brutal acts of sexual type. Especially, the research is based on the naming the essence of the benefit notion throughout the material dependence, the employment or throughout other kinds of the victim appearances, in this way to appoint the coercion method in the situation of the offence prevented in art.173 PC RM. Also, the author finds himself same determined to analyze and the art.174 PC RM offence. It is taken into account that the name of this article, as well as its disposal bygone changes because of the Modification and Completion Law of the Penal Code of the Republic of Moldova from the 18.12.2008. In the end, the author reaches the conclusion, that art.175 PC RM interpolates not only the offender deeds, meanwhile performed with the victim agreement. Here we find and the acts committed through goods damage threatening or through other kinds of coercion too, excepting the one prevented in the art.171-175 PC RM.

În două dintre publicațiile noastre anterioare¹ am suspus atenției o parte din explicațiile date în Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Despre practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală”, nr.17 din 7.11.2005 (în continuare – Hotărârea Plenului nr.17/2005).² În special, ne-am referit la aspectele de ordin general ale aplicării răspunderii penale pentru infracțiunile prevăzute la art.171 și 172 CP RM. La fel, a fost analizată natura juridică a circumstanțelor agravante ale violului și ale acțiunilor violente cu caracter sexual.

În continuarea demersului nostru, vom elucida esența infracțiunilor specificate la art.173-175 CP RM, inclusiv sub aspectul delimitării acestora de viol și de acțiunile

violente cu caracter sexual. Desigur, toate acestea prin prisma explicațiilor cuprinse în Hotărârea Plenului nr.17/2005.

Întii de toate, trebuie de menționat că interpretării și aplicării art.173-175 CP RM le sînt consacrate pct.4, 5, 18-20 ale Hotărârii Plenului nr.17/2005. Totuși, nu întotdeauna explicațiile corespunzătoare reușesc să acumuleze potențial suficient, care să se ridice la nivelul așteptărilor destinatarilor și beneficiarilor legii penale. În plus, se impune o nouă abordare a acestor explicații, în lumina amendamentelor operate la art.173-175 CP RM prin Legea pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 8.12.2008.³

Vom începe analiza noastră cu examinarea componentelor faptei prejudiciabile prevăzute la **art.173 CP RM**. Astfel, așa cum rezultă din dispoziția acestui articol, în cazul constrîngerii la acțiuni cu caracter sexual, fapta prejudiciabilă se exprimă în acțiunea de constrîngere a unei persoane la raporturi sexuale, homosexualitate ori la săvîrșirea altor acțiuni cu caracter sexual, prin șantaj sau profitînd de dependența materială, de serviciu sau de altă natură a victimei. Se poate observa că două sînt metodele prin care se poate realiza acțiunea de constrîngere: 1) *șantajul* sau 2) *profitarea de dependența materială, de serviciu sau de altă natură a victimei*.

Interpretînd sistematic noțiunea de constrîngere, luînd în considerație și prevederile alin.(2) art.39 CP RM, ajungem la concluzia că, în sensul art.173 CP RM, prin „constrîngere” se înțelege exercitarea unei presiuni asupra victimei, în așa fel încît aceasta să nu-și poată dirija acțiunile, pentru ca victima să întrețină raportul sexual, să practice homosexualitatea sau să săvîrșescă alte acțiuni cu caracter sexual. În acest sens, constrîngerea, ca expresie a faptei prejudiciabile prevăzute la art.173 CP RM, trebuie deosebită de fapta de hărțuire sexuală (care nu este incriminată în legea penală a Republicii Moldova). Or, în cazul hărțuirii sexuale, persoana este determinată (uneori foarte insistent) să întrețină benevol actul sexual, iar făptuitorul nu-și pune ca scop să-l întrețină contrar voinței acestei persoane. Persoana hărțuită sexual are întotdeauna libertatea de a decide să accepte sau nu actele sexuale propuse. Chiar dacă este nevoită să suporte o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare sau insultătoare. Atunci însă cînd persoana este nevoită să urmeze varianta de conduită impusă de făptuitor, neavînd alternativă, va trebui considerată victimă a infracțiunii prevăzute la art.173 CP RM.

Metodele de constrângere, nominalizate în dispoziția art.173 CP RM, sînt prezentate exhaustiv. De aceea, nu se are în vedere nici constrîngerea fizică, nici cea psihică, exercitate în cazul infracțiunilor prevăzute la art.171 și 172 CP RM. Tocmai caracterul constrîngerii este unul dintre principalele criterii care permit delimitarea de aceste infracțiuni a infracțiunii de constrîngere la acțiuni cu caracter sexual.

Privitor la prima dintre metodele de constrîngere nominalizate în art.173 CP RM – **șantajul**, în pct.18 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005 se menționează: „... *constrîngerea prin șantaj se exprimă în amenințarea cu divulgarea informațiilor care, devenind cunoscute, pot prejudicia onoarea și demnitatea victimei sau a persoanelor apropiate ei, ori pot fi cauza altor urmări nedorite. Conținutul unor asemenea informații despre victimă poate privi: practicarea prostituției; boala venerică a acesteia; consumul de substanțe narcotice sau psihotrope; săvîrșirea unor fapte ilegale; infidelitatea conjugală etc. Totodată, la calificare nu are importanță dacă aceste informații sînt mincinoase sau veridice*”.

Nu este greu de observat că în dispoziția de la art.173 CP RM legiuitorul utilizează termenul „șantaj” într-o accepție mai îngustă decît în cea de la art.189 „Șantajul” din Codul penal. Și, totodată, într-o accepție similară cu cea care a vizat prevederea de la lit.b) alin.(2) art.314 „Constrîngerea de a face declarații mincinoase, concluzii false sau traduceri incorecte ori de a se eschiva de la aceste obligații” din Codul penal.⁴ Cu alte cuvinte, nu există o concurență dintre o parte și un întreg între art.189 și art.173 CP RM. Sînt două norme penale în care același termen – „șantaj” – este folosit cu două înțelesuri diferite.

Dar nu numai șantajul poate fi metodă de constrîngere, în contextul infracțiunii prevăzute la art.173 CP RM. Alături de ea, legiuitorul numește ca metodă și **profitarea de dependența materială, de serviciu sau de altă natură a victimei**. În situația data, victimă poate fi doar o persoană dependentă de făptuitor.

Care trebuie să fie calificarea dacă făptuitorul consideră eronat că victima este dependentă de el, deși în realitate o asemenea dependență nu există? Într-un astfel de caz, eroarea de fapt se referă la calitatea victimei infracțiunii, iar eroarea influențează asupra calificării. La concret, va trebui aplicată răspunderea conform art.27 și art.173 CP RM. Or, acțiunea făptuitorului este îndreptată nemijlocit spre săvîrșirea constrîngerii la acțiuni cu caracter sexual, profitîndu-se de dependența victimei. Însă, din cauze independente de voința făptuitorului, această acțiune nu-și produce efectul scontat. Aceasta întrucît, în realitate, se dovedește că victima este o persoană care nu depinde de făptuitor.

Cu altă ocazie, în pct.18 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005, se arată: „*Dependența materială a victimei față de făptuitor se atestă în următoarele situații: victima se află la întreținerea totală sau parțială a făptuitorului; de făptuitor depinde îmbunătățirea sau înrăutățirea stării materiale a victimei; debitorul depinde de creditor; părinții nepuțincoși depind de copiii apti de muncă etc.*”.

În literatura de specialitate a fost exprimat punctul de vedere potrivit căruia constrîngerea, profitîndu-se de dependența materială a victimei, se poate exprima, inclusiv, în promiterea de a îmbunătăți starea materială a victimei, oferindu-i-se foloase patrimoniale.⁵

Opinii contrare au fost exprimate de alți autori: „Profitarea de dependența materială a victimei constituie constrîngere doar în acele cazuri cînd făptuitorul amenință cu lezarea intereselor victimei, însă nu-i promite privilegii sau favoruri”⁶; „Este inadmisibil a raporta la constrîngere cazurile de promitere a unor foloase patrimoniale. Aceasta deoarece întreținerea actelor sexuale pentru remunerare trebuie considerată prostituție, iar nu cedare în fața constrîngerii”⁷.

Sîntem de acord cu aceste din urmă două poziții. Persoana, solicitată să se prostitueze, are alternativa de a accepta oferta solicitantului sau de a o respinge. Adică, își poate dirija în mod liber voința, alegînd sau nu calea de procurare a mijloacelor de existență care îi este propusă. Într-o astfel de situație, lipsind o presiune asupra persoanei, nu putem atesta constrîngerea profitîndu-se de dependența materială a victimei.

Într-o altă ordine de idei, în pct.18 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005 se consemnează: „*Dependența de serviciu are loc în cazurile cînd victima ocupă o funcție subordonată făptuitorului sau se supune controlului de serviciu*”.

În această privință, A.P. Diacenko afirmă, just, că constrîngerea, profitîndu-se de dependența de serviciu a victimei, presupune – alternativ sau cumulativ – următoarele ipoteze: 1) crearea la locul de muncă al victimei a unor condiții insuportabile, cînd ea este stigmatizată, marginalizată, neîntemeiat sancționată, pusă în fața unei perspective de a i se acorda o referință negativă etc.; 2) amenințarea victimei de a-i înrăutăți situația de serviciu pe calea concedierii, devansării în funcție, lipsirii de dreptul de a beneficia de concediu etc.⁸ Totodată, trebuie luată în considerație precizarea făcută de N.A. Babii: dacă persoana nu este îndreptățită obiectiv să se bucure de anumite drepturi legate de serviciu, atunci nu va constitui constrîngere amenințarea de a priva persoana de aceste drepturi sau de a nu i le acorda.⁹

În alt context, în pct.18 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005, se menționează: „*Dependența de altă natură a victimei de făptuitor este dependența dintre pacient și medic, sau cea dintre bănuț (învînit) și ofițerul de urmărire penală, sau cea dintre sportiv și antrenor etc.*”.

Pînă la urmă, nu contează calitatea pe care o are victima și făptuitorul. Important este că dependența poate fi pe verticală, întemeiată pe dominarea unei persoane asupra altei persoane și, respectiv, pe subordonarea unei persoane față de altă persoană (în plan administrativ, procesual, profesional, ocupațional, ambiental etc.). De asemenea, dependența poate fi pe orizontală, cînd victima și făptuitorul beneficiază de același microstatut social (de exemplu, dependența dintre membrii unei familii care nu sînt ascendenți sau descendenți unul față de altul; dependența caracteristică relațiilor nestatutare dintre colegii de cazarmă, de cămin, de adăpost pentru refugiați etc.).

Referindu-ne în general la profitarea de dependența materială, de serviciu sau de altă natură a victimei – ca metodă de constrîngere în contextul infracțiunii prevăzute la art.173 CP RM – nu trebuie să uităm de regula prevăzută la pct.18 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005: *„La calificarea faptei, este obligatoriu să se stabilească că făptuitorul a profitat de dependența victimei față de el, adică făptuitorul a folosit conștient starea dificilă în care se află victima”*. În acest sens, are dreptate L.L. Kruglikov, cînd susține: *„Semnificație comportă nu atît starea de dependență (pentru că, în prezența ei, întreținerea de acte sexuale poate avea loc și fără constrîngere), cît mai ales profitarea de această stare, ca mijloc de presiune asupra victimei, pentru a o impune să întrețină acte sexuale”*.¹⁰

Totodată, este irelevant dacă starea de dependență a victimei a putut-o produce autorul infracțiunii sau un complice al lui, fie o persoană terță cu totul străină de faptă, sau chiar victima. Esențial este că autorul infracțiunii a profitat de această stare.

Dintr-o altă perspectivă, noțiunea „raporturi sexuale” din dispoziția art.173 CP RM are aceeași semnificație ca și în cazul infracțiunii de viol.¹¹ Bineînțeles, este suficient ca făptuitorul să constrîngă victima la un singur raport sexual (și nu la mai multe), ca să poată fi aplicată răspunderea în baza art.173 CP RM. Mai mult, în cazul constrîngerii la multiple raporturi sexuale, dacă făptuitorul urmărește scopul exploatării sexuale, vor exista temeiuri să calificăm cele săvîrșite în baza art.206 CP RM, ca trafic de copii. Nu în baza art.173 CP RM.

Prin „alte acțiuni cu caracter sexual” (noțiune folosită în dispoziția art.173 CP RM) se înțelege „satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse”.¹² Ne convingem de aceasta, dacă apelăm la varianta inițială a textului Codului penal: noțiunea „alte acțiuni cu caracter sexual” a fost folosită în locul noțiunii „satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse” în art.172 CP RM. Substituirea dată a fost una de formă, fără a avea vreo influență asupra înțelesului noțiunii. De fapt, s-a revenit la noțiunea „satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse”, utilizată în art.103¹ CP RM din 1961. Nimic mai mult.

În altă privință, prin Legea pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova din 18.12.2008, în dispoziția art.173 CP RM cuvintele „homosexualism, lesbianism” au fost înlocuite cu cuvîntul „homosexualitate”. Înseamnă oare aceasta că, în varianta în vigoare a art.173 CP RM, nu se mai prevede răspunderea pentru constrîngerea la ceea ce altădată s-a numit, în același articol, „lesbianism”?

Pentru a răspunde la această întrebare, vom consulta pct.39 al proiectului de Lege pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova (elaborat de Ministerul Justiției).¹³ Conform acestuia, cuvîntul „lesbianism” se exclude din art.173 CP RM. În Nota informativă la proiectul respectiv aflăm motivarea care a determinat propunerea acestui amendament: la alin.(1) art.172 CP RM, în opinia lui Vincent Coussirat-Coustere, expert al Consiliului Europei, este necesară excluderea cuvîntului „lesbianism”, acesta incluzîndu-se în noțiunea de homosexualitate. Prin termenul de homosexualitate se înțelege orientarea sexuală îndreptată către reprezentanții aceluiasi sex, fiind homosexualitate atît feminină, cît și masculină. Astfel, se propune excluderea cuvîntului „lesbianism”. Această modificare se referă și la art.173 CP RM.¹⁴

În concluzie, după intrarea în vigoare a modificării analizate, nu s-a redus cu nimic sfera de aplicare a art.173 CP RM. Noțiunea „homosexualitate”, din varianta în vigoare a art.173 (și 172) CP RM, înglobează în plan semantic noțiunile „homosexualism” și „lesbianism”, care au fost utilizate înainte de intrarea în vigoare a modificării în cauză.

Sub un alt aspect, în pct.18 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005 se oferă explicații cu privire la momentul consumativ al infracțiunii de constrîngere la acțiuni cu caracter sexual: *„Infracțiunea prevăzută la art.173 CP RM se consideră consumată din momentul avansării cerințelor de intrare într-un raport sexual, de săvîrșire a actului de homosexualism, lesbianism sau a altor acțiuni cu caracter sexual, întărind aceste cerințe prin constrîngerea corespunzătoare. La calificarea faptelor, nu contează dacă făptuitorul a săvîrșit sau nu raportul sexual, actul de homosexualism, lesbianism sau alte acțiuni cu caracter sexual. Însă, această împrejurare trebuie luată în considerație la individualizarea pedepsei. Totodată, dacă constrîngerea a dus la raportul sexual, la actul de homosexualism sau lesbianism cu o persoană despre care se știa cu certitudine că nu a atins vîrsta de 16 ani, faptele săvîrșite urmează a fi calificate prin concurs în baza art.173 și 174 CP RM”*.

Astfel, se poate remarca că legiuitorul a construit componenta de infracțiune specificată la art.173 CP RM de o asemenea manieră, încît infracțiunea trebuie considerată consumată nu din momentul începerii raportului

sexual, a practicării homosexualității sau a săvârșirii altor acțiuni cu caracter sexual. Infracțiunea trebuie considerată consumată din momentul avansării cererii de realizare a acțiunii cu caracter sexual corespunzătoare, care este însoțită de constrângerea prin șantaj sau de constrângerea prin profitarea de dependența victimei. Totodată, art.173 CP RM poate fi aplicat doar atunci, când, la momentul descris mai sus, făptuitorul urmărește scopul realizării raportului sexual, al practicării homosexualității sau al săvârșirii de alte acțiuni cu caracter sexual. Dacă scopul este altul, răspunderea penală, de regulă, nu poate fi aplicată. Oricum, chiar dacă se va aplica cu titlu de excepție, se va aplica nu conform art.173 CP RM, dar în baza lit.c) alin.(2) art.150 (când are loc determinarea la sinucidere a unei persoane care se află într-o dependență față de făptuitor) sau a art.189 CP RM (când cererea cu caracter patrimonial însoțește amenințarea cu răspîndirea unor știri defăimătoare despre victimă).

Legat de momentul consumativ al infracțiunii prevăzute la art.173 CP RM este și un alt aspect. Se pune întrebarea: este necesară sau nu calificarea suplimentară conform art.174 CP RM în cazul în care constrângerea a dus la raportul sexual ori la actul de homosexualitate cu o persoană despre care se știa cu certitudine că nu a atins vârsta de 16 ani? Amintim, că în pct.18 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005 se oferă un răspuns afirmativ la această întrebare.

Pot să apară temeuri de a formula anume o asemenea întrebare. Or, dacă victima are o vîrstă de peste 16 ani, nu se va efectua nici o calificare suplimentară. În plus, cineva ar putea să facă analogie cu infracțiunea de tîlhărie, atunci cînd numai art.188 CP RM se aplică, indiferent dacă făptuitorul a reușit sau nu să sustragă bunurile victimei.

Pentru a face să dispară aceste suspiciuni, vom menționa că nu există o concurență între o parte și un întreg între art.174 și 173 CP RM. Indubitabil, raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vîrsta de 16 ani depășește limitele componenței de infracțiune prevăzute la art.173 CP RM. Dacă victima are o vîrsta de peste 16 ani, calificarea suplimentară nu se face, din simplul motiv că nu există și nu poate exista o normă penală care să stabilească răspunderea pentru raportul sexual altul decît violul, precum și orice alte acte de penetrare vaginală sau anală, comise cu o persoană despre care se știa cu certitudine că a împlinit vîrsta de 16 ani.

Iar analogia cu infracțiunea de tîlhărie este neavenită. Dacă în rezultatul tîlhăriei sînt sustrate bunurile victimei, nu se poate aplica suplimentar răspunderea pentru o sustragere privită generic. Nu există o normă care stabilește răspunderea pentru sustragerea la general. Există mai multe norme care stabilesc răspunderea pentru

infracțiuni de sine stătătoare, reprezentînd forme distincte de sustragere. Iar tîlhăria este una din aceste forme. Săvîrșind tîlhăria, făptuitorul comite implicit sustragerea. Chiar dacă nu o comite într-o formă consumată. Cu alte cuvinte, momentul sustragerii marchează epuizarea infracțiunii de tîlhărie. Se ajunge sau nu la epuizare, contează în planul individualizării pedepsei. Nu influențează însă asupra calificării infracțiunii.¹⁵

În ce privește conexiunea dintre faptele prevăzute la art.173 și 174 CP RM, situația este calitativ diferită. Deloc întîmplător, G.Antoniou afirmă, pe bună dreptate, că dacă momentul consumării și cel al epuizării sînt reprezentate de infracțiuni distincte, ele se vor afla în concurs.¹⁶ În concluzie, este pe deplin fundamentată explicația formulată la pct.18 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005: „... *dacă constrîngerea a dus la raportul sexual, la actul de homosexualism sau lesbianism cu o persoană despre care se știa cu certitudine că nu a atins vîrsta de 16 ani, faptele săvîrșite urmează a fi calificate prin concurs în baza art.173 și 174 CP RM*”.

În continuare, atenția noastră se va axa pe analiza infracțiunii prevăzute la **art.174 CP RM**.

Atît denumirea, cît, mai ales, dispoziția acestui articol au suferit modificări datorită Legii pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova din 18.12.2008.

Astfel, înainte de intrarea în vigoare a acestei legi, denumirea a fost „Raportul sexual cu o persoană care nu a atins vîrsta de 16 ani”, iar dispoziția avea următorul conținut: „Raportul sexual, homosexualismul, lesbianismul, cu o persoană despre care se știa cu certitudine că nu a atins vîrsta de 16 ani”. După intrarea în vigoare a legii, denumirea a devenit „Raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vîrsta de 16 ani”, iar dispoziția are următorul conținut: „(1) Raportul sexual, altul decît violul, precum și orice alte acte de penetrare vaginală sau anală, comise cu o persoană despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vîrsta de 16 ani... (2) Persoana care a săvîrșit fapta prevăzută la alin.(1) nu este pasibilă de răspundere penală dacă este la nivel apropiat cu victima în ceea ce privește vîrsta și dezvoltarea fizică și psihică...”.

Pentru că sînt de interes mai ales modificările operate în dispoziția art.174 CP RM, le vom examina pe ele. În primul rînd, trezește interes noua configurație pe care a căpătat-o dispoziția de la alin.(1) art.174 CP RM. Dar este oare această remaniere una de substanță sau doar de formă? S-a redus sau s-a lărgit sfera de aplicare a art.174 CP RM, în rezultatul amendamentelor suferite?

În primul rînd, legiuitorul a optat pentru formula „raportul sexual, altul decît violul”. Probabil, astfel s-a dorit să fie utilizat procedeul „*brevitatis causa*”: într-o exprimare mai concisă să se sugereze că, în sensul art.174

CP RM, raportul sexual este realizat nu în aceleași circumstanțe ca raportul sexual în sensul art.171 CP RM. Exprimarea este însă defectuoasă, pentru că creează falsa impresie că „raportul sexual” și „violul” sînt noțiuni echivalente; pentru că poate duce la ideea că raportul sexual poate fi atestat și în cazul altor infracțiuni (de exemplu, în cazul infracțiunii prevăzute la art.172 CP RM). Am combătut cu vehemență asemenea derrieri spre ilegalitate.¹⁷

În concluzie, sintagma „raportul sexual altul decît violul” trebuie interpretată cu înțelesul de raport sexual realizat în alte circumstanțe decît cele caracterizînd raportul sexual din cadrul infracțiunii de viol. Care sînt aceste alte circumstanțe, vom putea vedea *infra*.

O altă formulă din art.174 CP RM, care provoacă rezerve, este „orice alte acte de penetrare vaginală sau anală”. Această formulă a substituit sintagma „homosexualismul, lesbianismul” din redacția anterioară a art.174 CP RM. Însă, formula nouă condiționează schimbări în sfera de aplicare a art.174 CP RM: noțiunea „orice alte acte de penetrare vaginală sau anală” se intersectează atît cu noțiunea „homosexualism” (utilizată în art.172 și 173 CP RM), cît și cu noțiunea „satisfacerea poftei sexuale în forme perverse” / „alte acțiuni cu caracter sexual” (utilizate în art.172 și 173 CP RM). Se intersectează, de vreme ce presupune săvîrșirea doar a acelor acte sexuale care implică penetrarea. Dar penetrarea nu de orice natură: numai penetrarea vaginală sau anală. La concret, se au în vedere actele analo-genitale, analo-digitale, vagino-digitale, falloimitatoare, zooimitatoare etc. (de exemplu, introducerea membrului viril sau a altor părți ale corpului unei persoane de sex masculin în rectul altei persoane de sex masculin; introducerea membrului viril sau a altor părți ale corpului persoanei de sex masculin în rectul persoanei de sex feminin; introducerea de către o persoană de sex masculin a unui mulaj¹⁸ al membrului viril în rectul altei persoane de sex masculin; introducerea de către o persoană de sex feminin a unui mulaj al membrului viril în cavitatea vaginală ori în rectul altei persoane de sex feminin; introducerea de către o persoană de sex feminin a unui mulaj al membrului viril sau a unei părți a corpului în rectul unei persoane de sex masculin; folosirea de către făptuitor, în calitate de instrumente de penetrare, a unor animale etc.).

Nu intră sub incidența noțiunii „orice alte acte de penetrare vaginală sau anală” actele sexuale care nu implică penetrarea (pătrunderea): contactul dintre organele genitale a două persoane de sex feminin; manipulările cu aceste organe cu ajutorul degetelor mîinilor; imitarea raportului sexual prin săvîrșirea unor fricțiuni cu membrul viril în spațiul dintre mamelele femeii, coapsele, umărul și gîtul ei, ori pe suprafața abdomenului

acesteia; masturbarea unei persoane de sex masculin de către o persoană de sex feminin (sau viceversa) ori a unei persoane de sex masculin de către o altă persoană de sex masculin etc.

Nu se raportează la această noțiune nici actele de penetrare bucală (introducerea de către o persoană de sex masculin a membrului viril în cavitatea bucală a unei persoane de sex feminin; actele oralo-genitale între persoane de sex masculin). Este regretabil că tocmai asemenea acte de penetrare au rămas în afara sferei de aplicare a art.174 CP RM. Este bizară și reproșabilă concepția legiuitorului de a nu recunoaște pericolul social al actelor de penetrare bucală, săvîrșite în privința persoanelor care nu au atins vîrsta de 16 ani. Nedumerește că asemenea acte sînt diferențiate absolut artificial și ilogic de actele de penetrare vaginală sau anală săvîrșite în privința persoanelor care nu au atins vîrsta de 16 ani. Aceasta pentru că, în aceste situații diferențiate, victimele minore suportă aceleași repercusiuni de ordin psihosocial.

Totuși, chiar dacă nu-și găsește justificare, litera legii, așa cum e concepută în art.174 CP RM, urmează a fi respectată. Pînă la o eventuală modificare a art.174 CP RM. A cîta la număr? – ne întrebăm retoric.

În concluzie, sintagma „orice alte acte de penetrare vaginală sau anală” trebuie interpretată în felul următor:

- 1) nu se referă la raportul sexual;
- 2) nu se identifică, ci doar se intersectează cu sintagma „satisfacerea poftei sexuale în forme perverse” / „alte acțiuni cu caracter sexual” și cu termenul „homosexualitate”;
- 3) presupune penetrarea (pătrunderea) cu conotații sexuale;
- 4) se concretizează doar în penetrarea vaginală sau anală;
- 5) nu se poate concretiza în penetrare bucală.

În altă privință, ne vom pronunța asupra circumstanțelor în care se comit actele sexuale, în condițiile art.174 CP RM.

Din pct.4 și 19 ale Hotărîrii Plenului nr.17/2005 rezultă că asemenea acte sexuale sînt săvîrșite doar cu consimțămîntul victimei, în lipsa unei constrîngerii explicite sau implicite asupra acesteia. Considerăm prea îngustă o asemenea interpretare. În realitate, nu există nici un temei să nu afirmăm că sub incidența art.174 CP RM se află raportul sexual, altul decît violul, precum și orice alte acte de penetrare vaginală sau anală, care au fost săvîrșite nu doar cu consimțămîntul victimei. Dar și în lipsa consimțămîntului acesteia: prin amenințarea ce i-a fost adusă victimei de a-i distruge sau a-i deteriora bunurile, sau prin orice alt gen de constrîngere, explicită sau implicită (desigur, cu excepția celei specificate în textul art.171-173 CP RM).

Totodată, sîntem pe deplin de acord cu o altă explicație din pct.19 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005, care privește delimitarea infracțiunii prevăzute la art.174 CP RM de infracțiunile prevăzute la art.171 și 172 CP RM: „Raportul sexual, actul de homosexualism sau lesbianism săvîrșite cu o persoană de vîrstă fragedă al cărei consimțămînt nu are valoare juridică, deoarece nu înțelege semnificația celor ce i se întîmplă, se califică nu conform art.174 CP RM, ci potrivit lit.b) alin.(3) art.171 sau lit.a) alin.(3) art.172 CP RM”. Traducînd în termenii legii în vigoare, această explicație s-ar prezenta în felul următor: „Raportul sexual sau orice alte acte de penetrare vaginală sau anală, săvîrșite cu o persoană de vîrstă fragedă al cărei consimțămînt nu are valoare juridică, deoarece nu înțelege semnificația celor ce i se întîmplă, se califică nu conform art.174 CP RM, ci potrivit lit.b) alin.(3) art.171 sau lit.a) alin.(3) art.172 CP RM”.

În legătură cu aceasta, sîntem de acord cu L.L. Kruglikov, care susține: nu este stabilită decît o limită maximă a vîrstei victimei în ipoteza infracțiunii de raport sexual cu o persoană care nu a împlinit vîrsta de 16 ani. Totuși, identificarea limitei minime a acestei vîrste are importanță în planul delimitării acestei fapte infracționale de infracțiunea de viol și cea de acțiuni violente cu caracter sexual, presupunînd profitarea de imposibilitatea victimei de a-și exprima voința.¹⁹ Așa este. Legea penală nu prevede o limită minimă a vîrstei victimei infracțiunii prevăzute la art.174 CP RM. Dar aceasta nici pe departe nu înseamnă că vîrsta în cauză poate fi oricît de redusă. Se va realiza componența infracțiunii prevăzute la art.174 CP RM numai dacă actul sexual corespunzător a fost perceput adecvat de către victimă. Numai dacă victima a înțeles semnificația actului la care a fost supusă; cu alte cuvinte, dacă a avut discernămint. Cu cît mai redusă este vîrsta victimei, cu atît posibilitatea inexistenței discernămintului crește. De aceea, urmează a se stabili în concret, de la caz la caz, dacă victima a avut sau nu discernămint, fără a se putea fixa în mod abstract, pe cale doctrinară sau judiciară, o limită minimă a vîrstei acesteia, ca element de referință.

În context, are dreptate M.A. Korotaeva, cînd susține: doar în rezultatul examinării tuturor circumstanțelor faptei se poate stabili dacă victima a înțeles semnificația celor ce i se întîmplă. Trebuie luate în considerație depozițiile victimei, ale părinților sau persoanelor subrogatorii, ale pedagogilor sau ale altor persoane care pot evalua dezvoltarea intelectuală a victimei. În cazurile necesare, urmează a fi dispusă efectuarea unei expertize psihologice judiciare, cu implicarea specialiștilor în psihopedagogie.²⁰

Drept concluzie, în cazul raportului sexual sau al oricărui alt act de penetrare vaginală sau anală, exprimarea consimțămîntului de către victima care nu a împlinit

vîrsta de 16 ani are un caracter dualist: 1) consimțămîntul univoc, presupunînd discernămintul, la a cărui temelie se poate afla curiozitatea victimei, interesul material sau atracția sexuală din partea ei; 2) consimțămîntul aparent, presupunînd lipsa discernămintului, care constă în neîmpotrivirea victimei, din cauza că ea nu înțelege semnificația celor ce i se întîmplă.

Prima ipoteză este caracteristică infracțiunii specificate la art.174 CP RM. Cea de-a doua ipoteză este valabilă în cazul copiilor de vîrstă fragedă. Consimțămîntul aparent al acestora nu are nici o relevanță juridică, iar făptuitorul este conștient de acest fapt. De aceea, raportul sexual sau oricare alt act de penetrare vaginală sau anală, săvîrșit cu o persoană de vîrstă fragedă, trebuie calificat potrivit lit.b) alin.(3) art.171 sau lit.a) alin.(3) art.172 CP RM. În astfel de cazuri, există toți indicii pentru a recunoaște că făptuitorul a profitat de imposibilitatea victimei de a-și exprima voința.

Sub un alt aspect, amintim că la alin.(2) art.174 CP RM este stabilit un caz de liberare de răspundere penală: „Persoana care a săvîrșit fapta prevăzută la alin.(1) nu este pasibilă de răspundere penală dacă este la nivel apropiat cu victima în ceea ce privește vîrsta și dezvoltarea fizică și psihică”.

Iată cum Ministerul Justiției, în Nota informativă la proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova, motivează completarea art.174 CP RM cu alineatul (2): „În privința actelor sexuale între minori, s-a stabilit că persoanele implicate în acțiunile prevăzute la alineatul (1) al prezentului articol pot fi liberate de răspundere penală dacă sînt la nivel de egalitate din punct de vedere al vîrstei și dezvoltării. Astfel, s-a încercat a se evita soluțiile incoerente din reglementarea în vigoare, potrivit cărora, dacă doi minori în vîrstă de 14 ani și jumătate întrețin un raport sexual, fiecare va fi atît infractor, cît și victimă. De asemenea, noua reglementare este corelată și cu dispozițiile Codului familiei, care admit căsătoria cu dispensă a femeii de la vîrsta de 15 ani. În ipoteza în care motivul acordării dispensei este starea de graviditate – cum se întîmplă cel mai adesea în practică – actul sexual a avut loc anterior vîrstei de 15 ani, și ar fi illogic ca, pe de o parte, să se recunoască posibilitatea încheierii legale a căsătoriei, iar, pe de altă parte, să se ajungă la condamnarea viitorului soț. O prevedere similară celei din alineatul (2) poate fi identificată în legea penală a Norvegiei, Germaniei, Armeniei și Sloveniei”²¹

În primul rînd, sesizăm că, în contextul legii penale autohtone, nu este cu putință una din situațiile descrise mai sus: „... dacă doi minori în vîrstă de 14 ani și jumătate întrețin un raport sexual, fiecare va fi atît infractor, cît și victimă”. Or, vîrsta minimă pentru subiectul infracțiunii prevăzute la art.174 CP RM este de la 16 ani.

Și a fost la fel începînd cu intrarea în vigoare a Codului penal la 12.06.2003. De aceea, situațiilor de alt gen li se poate aplica prevederea de la alin.(2) art.174 CP RM: de exemplu, cînd subiectul are vîrsta de 16 ani și 1 lună, iar victima are vîrsta de 15 ani și 11 luni.

La fel, remarcăm o altă inexactitate în motivarea prezentată de Ministerul Justiției: conform art.14 al Codului familiei al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 26.10.2000, vîrsta matrimonială minimă este de 18 ani; pentru motive temeinice, se poate încuviința încheierea căsătoriei cu reducerea vîrstei matrimoniale, dar nu mai mult decît cu doi ani.²²

Deci, chiar cu dispensă, vîrsta matrimonială nu poate coborî sub 16 ani.

Cu aceste precizări, vom menționa că, pentru a fi însărcinată la 16 ani, minora trebuie să fi avut raporturi sexuale cu viitorul soț anterior acestei vîrste. În aceste condiții, dacă, la momentul raportului sexual, viitorul soț avea împlinită vîrsta de 16 ani, el poate fi liberat de răspundere penală doar dacă este la nivel apropiat cu victima în ceea ce privește vîrsta și dezvoltarea fizică și psihică. Deci, îi poate fi aplicată prevederea de la alin.(2) art.174 CP RM.

Pe baza acestui exemplu ne putem convinge că nu întotdeauna, chiar dacă sînt întrunite condițiile privind vîrsta matrimonială minimă a partenerilor sexuali, înseamnă automat că unul dintre ei nu va putea fi tras la răspundere penală. Aceasta pentru că condițiile privind vîrsta victimei și a făptuitorului trebuie să fie apropiate. Și să se adauge condițiile privind dezvoltarea victimei și a făptuitorului, și ele apropiate.

Iată de ce, este prea îngustă sfera de aplicare a dispoziției de la alin.(2) art.174 CP RM. Această dispoziție este aplicabilă numai dacă sînt întrunite cumulativ trei condiții:

- 1) făptuitorul și victima sînt la nivel apropiat în ceea ce privește vîrsta;
- 2) făptuitorul și victima sînt la nivel apropiat în ceea ce privește dezvoltarea fizică;
- 3) făptuitorul și victima sînt la nivel apropiat în ceea ce privește dezvoltarea psihică;

Dacă lipsește măcar una din aceste condiții, făptuitorul nu va putea beneficia de liberarea de răspundere penală.

În plus, prezența ultimelor două condiții va putea fi atestată pe calea expertizei. Ceea ce îngreunează aplicarea art.174 CP RM și generează posibilitatea interpretării duplicitare a prevederilor lui, cu nedorite deraiieri spre încălcarea principiului legalității. De exemplu, nimeni nu cunoaște cît de apropiate trebuie să fie caracteristicile vizînd vîrsta și dezvoltarea victimei și a făptuitorului.

Astfel, în concluzie, nu este suficient fundamentată completarea art.174 CP RM cu alineatul (2). În locul acestei remanieri, era mult mai oportun ca legiuitorul să fi distanțat vîrsta maximă a victimei infracțiunii de vîrsta minimă a subiectului infracțiunii. Varianta optimă ar fi fost vîrsta de 18 ani ca vîrstă minimă a subiectului infracțiunii, păstrîndu-se neschimbată vîrsta maximă a victimei infracțiunii.

În alt context, în ultima parte a studiului nostru ne vom referi la particularitățile interpretării și aplicării **art.175 CP RM**.

În pct.20 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005, se menționează: „*Sub incidența art.175 CP RM se află acțiunile cu caracter sexual (altele decît raportul sexual, homosexualismul sau lesbianismul) care au fost comise cu consimțămîntul victimei. În special, noțiunea „acțiuni perverse” include: dezgolirea corpului sau a organelor genitale ale făptuitorului în prezența victimei; dezgolirea corpului sau a organelor genitale ale victimei, însoțită de contemplarea, pipăirea acestora; săvîrșirea raportului sexual, a actului de homosexualism, lesbianism sau a altor acțiuni cu caracter sexual, în condiții anume ca victima să poată urmări aceste acțiuni; discuțiile cu caracter obscen și cinic purtate cu victima referitor la viața sexuală; audierea împreună cu victima a înregistrărilor cu caracter pornografic; vizionarea împreună cu victima a imaginilor de orice gen cu același conținut; lecturarea împreună cu victima a literaturii cu conținut pornografic etc.”*

Înainte de toate, în acord ce prevederile legii penale în vigoare, vom preciza că sub incidența art.175 CP RM se află acțiunile cu caracter sexual, altele decît raportul sexual, homosexualitatea, satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse, precum și orice alte acte de penetrare vaginală sau anală.

În mod regretabil, uneori, în practică, se preferă a nu se concretiza în ce s-au exprimat acțiunile perverse. Dintr-o falsă pudoare sau din alte motive obscure, se generează astfel inevitabilele confuzii cu alte infracțiuni privind viața sexuală. Ca exemplu poate servi următoarea speță: prin sentința Judecătorei Călărași din 20.11.2007, C.V. a fost condamnat în baza art.175 CP RM. În fapt, în una din zilele de mai 2006, aproximativ la ora 14.00, fiind în stare de ebrietate, aflîndu-se într-o încăpere anexă la clădirea fostului magazin „Lumea copiilor” din s. Horodiște, raionul Călărași, în scopul săvîrșirii acțiunilor perverse față de C.M., despre care știa cu certitudine că nu a atins vîrsta de 16 ani, C.V. a ademenit-o în încăperea menționată, a dezbrăcat-o și a comis, cu consimțămîntul victimei și în privința ei, **acțiuni cu caracter sexual**.²³

În alte cazuri, din contra, se pune just accentul pe delimitarea dintre acțiunile perverse și alte acțiuni cu caracter sexual. De exemplu, dintre acțiunile perverse

și raportul sexual: „Expertiza medico-legală a constatat că himenul minorei J.M. nu e deflorat, iar particularitățile lui anatomo-fiziologice nu permit săvârșirea raportului sexual integral fără lezarea membranei himenale. Totodată, în rezultatul examinării medicale și investigațiilor de laborator, la ea a fost depistată gonoree și vulvovaginită gonococică. Contaminarea putea avea loc atât pe cale sexuală, cât și habituală. În ședința instanței de judecată medicul legist C.H. a susținut raportul de expertiză medico-legală întocmit în cazul victimei minore J.M. și nu exclude contaminarea celui sănătos de o boală venerică pe cale habituală, inclusiv dormind într-un pat cu cel care suferă de o astfel de maladie. Specialistul C.N., fiind interogată în calitate de martor, a declarat că... în cazul minorei contaminarea putea avea loc în urma tendinței de a avea un raport sexual, prin atingerea organelor genitale a persoanelor de sex opus... Probele enumerate mai sus cu certitudine confirmă săvârșirea de către A.A. a perversității minore care nu a împlinit 16 ani.²⁴ Afirmarea procurorului că acesta a săvârșit tentativa de viol... este neîntemeiată și nu se acordă cu probele administrate”²⁵

Astfel, noțiunea de raport sexual nu poate fi confundată cu noțiunea de contact sexual. Dacă pettingul sau frotajul e săvârșit față de o persoană despre care se știe cu certitudine că nu a atins vârsta de 16 ani, există suficiente temeiuri de a aplica art.175 CP RM. Aceasta în cazul în care pettingul sau frotajul reprezintă scopul în sine al făptuitorului. Dacă, însă, aceste manifestări ale vieții sexuale constituie doar o premisă pentru realizarea unor acte sexuale, vom fi în prezența tentativei la una din infracțiunile prevăzute la art.171-174 CP RM. Desigur, dacă sînt prezente și alte condiții necesare aplicării acestor norme penale.

În alt context, consemnăm că, în sensul art.175 CP RM, acțiunile perverse nu pot presupune nici constrîngere fizică sau psihică, nici constrîngere prin șantaj, nici profitarea de dependența victimei ori de imposibilitatea acesteia de a se apăra sau de a-și exprima voința. Orice asemenea constrîngere, explicită sau implicită, asupra victimei depășește limitele componenței de infracțiune specificate la art.175 CP RM. Deci, necesită calificare suplimentară, după caz, conform art.151, art.152, art.155 etc. din Codul penal.

Însă, aceasta deloc nu înseamnă că sub incidența art.175 CP RM intră doar acele acțiuni ale făptuitorului, care sînt realizate cu consimțămîntul victimei. La fel, intră acțiunile săvârșite prin amenințarea de a-i distruge sau deteriora bunurile (de exemplu, de a-i rupe hainele) sau prin orice alt gen de constrîngere, cu excepția celei specificate la art.171-173 CP RM.

Iată de ce, sîntem de acord cu E.A. Kotelnikova că infracțiunea de acțiuni perverse nu poate cuprinde nici acțiunile principale, nici acțiunile adiacente, specifice

altor infracțiuni privind viața sexuală.²⁶ În esență, acțiunile perverse sînt nu mai mult decît acțiuni care lezează sentimentul comun de pudoare și bună-cuviință, care ilustrează, sugerează sau dezvăluie diverse aspecte intime ale vieții sexuale.

Ca modalități faptice „fizice” ale infracțiunii de acțiuni perverse pot fi numite: dezgolirea organelor genitale ale făptuitorului în prezența victimei; dezgolirea organelor genitale ale victimei, însoțită de contemplarea, pipăirea acestora; săvârșirea raportului sexual, practicarea homosexualității, satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse sau realizarea altor acte de penetrare vaginală sau anală între făptuitori (sau de către un singur făptuitor – în cazul masturbării sale), astfel ca victima să poată urmări aceste acte etc. Asemenea modalități presupun fie un contact direct între făptuitor și victimă, fie influențarea de către făptuitor asupra propriului corp (sau asupra corpului unui alt făptuitor).

Pe de altă parte, în șirul modalităților faptice „intelectuale” se înscriu: discuțiile cu caracter obscen și cinic, purtate cu victima; audierea de către făptuitor și victimă a înregistrărilor cu conținut pornografic; vizionarea imaginilor de orice gen cu același conținut; lecturarea literaturii cu conținut pornografic etc. Acțiunile perverse presupunînd astfel de modalități trebuie deosebite de infracțiunea de pornografie infantilă (art.208¹ CP RM) presupunînd producerea de imagini sau alte reprezentări ale unui sau mai mulți copii implicați în activități sexuale explicite, reale sau simulate, ori de imagini sau alte reprezentări ale organelor sexuale ale unui copil, reprezentate de o manieră lascivă sau obscenă, inclusiv în formă electronică. Deosebirea de esență constă în aceea că, în cazul infracțiunii prevăzute la art.175 CP RM, victima nu poate fi protagonistul reprezentărilor pornografice. Ea are un cu totul alt rol: spectator, ascultător, cititor, privitor, martorul reprezentărilor, înregistrărilor, creațiilor cu caracter pornografic.

La fel, acțiunile perverse presupunînd modalități faptice „intelectuale” urmează a fi deosebite de comercializarea sau difuzarea produselor pornografice, acțiuni specificate în art.90 al Codului contravențional al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 24.10.2008.²⁷ De regulă, în cazul acestor acțiuni contravenționale motivul ce-l ghidează pe făptuitor este interesul material. Nu năzuința de a-l iniția pe minor în detaliile vieții sexuale, nu năzuința de a-și satisface necesitățile sexuale.

În unele cazuri, nu se exclude îmbinarea, în contextul aceleiași fapte infracționale, a modalităților faptice „intelectuale” și a celor „fizice”. În această ordine de idei, aducem ca exemplu următoarea speță: prin sentința Judecătoriai raionului Cahul din 24.05.2008, E.N. a fost condamnat în baza art.175 CP RM. În fapt, la 15.01.2008, aproximativ la ora 13.00, în s. Colibași,

raionul Cahul, aflându-se în incinta Liceului Teoretic „Vasile Alexandri” din aceeași localitate, a acostat-o pe E.C. Știind cu certitudine că aceasta nu a atins vârsta de 16 ani, în scopul săvârșirii acțiunilor perverse, a invitat-o în magazinul agricol ce îi aparținea. În timpul deplasării, a purtat cu victima discuții cu caracter obscen despre viața sexuală. După care, în incinta magazinului, a determinat-o să se dezbrace, săvârșind în privința ei acțiuni perverse, manifestate prin atingerea cu mâinile a glandelor mamare și a organelor genitale ale victimei.²⁸

În altă privință, trebuie de consemnat că, deși la calificarea faptei conform art.175 CP RM nu se ia în calcul diferențierea dintre acțiunile perverse „fizice” și cele „intelectuale”, la individualizarea pedepsei este necesară distingerea lor. Or, acțiunile perverse „fizice” denotă un grad mai mare de pericol social, putând degenera mai facil în una din infracțiunile prevăzute la art.171-174 CP RM. Amintim cu această ocazie că, atunci când acțiunile perverse sînt nu un scop în sine, dar constituie premisa pentru realizarea unor acte sexuale, se va aplica, după caz, art.171, 172, 173 sau 174 CP RM. Nu va fi necesară aplicarea art.175 CP RM.

În prezența pluralității de intenții infracționale, vom fi însă îndreptățiți să atestăm concursul real dintre infracțiunea de acțiuni perverse și una din infracțiunile prevăzute la art.171-174 CP RM. Acest concurs poate fi atestat, inclusiv, în ipoteza pluralității de victime (de exemplu, violul femeii are loc în prezența copilului ei, care cu certitudine nu a atins vârsta de 16 ani).

Referințe

- ¹ *A se vedea*: S.Brînză. *Comentariul unor prevederi ale Hotărîrii Plenului Curții Supreme de Justiție „Despre practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală”, nr.17 din 7.11.2005* // Revista Institutului Național al Justiției. 2008, nr.1-2, p.60-68; S.Brînză. *Comentariul unor prevederi ale Hotărîrii Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.17 din 7.11.2005 „Despre practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală”: circumstanțele agravante ale infracțiunilor prevăzute la art.171 și la art.172 CP RM* // Revista Institutului Național al Justiției, 2008, nr.3, p.32-41.
- ² Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2006, nr.3, p.11-13.
- ³ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.41-44.
- ⁴ Prin Legea pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova din 18.12.2008 a fost abrogată prevederea de la lit.b) alin.(2) art.314 CP RM.
- ⁵ А.П. Дьяченко. *Уголовно-правовая охрана граждан в сфере сексуальных отношений*. – Москва, 1995, p.39.
- ⁶ Б.Г. Тугельбаев. *Проблемы ответственности за понуждение к действиям сексуального характера по уголовному законодательству Кыргызской Республики* // Международное и национальное уголовное законодательство: проблемы юридической техники. – Москва: ЛексЭст, 2004, p.434-439.
- ⁷ Т.В. Кондрашова. *Уголовная ответственность за понуждение к действиям сексуального характера* // Юридический мир, 1999, nr.3, p.33-38.
- ⁸ А.П. Дьяченко. *Op. cit.*, p.38.
- ⁹ *Научно-практический комментарий к Уголовному кодексу Республики Беларусь* / Под общ. ред. А.В. Баркова, В.М. Хомича. – Минск: ГИУСТ БГУ, 2007, p.343.
- ¹⁰ *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации* / Под ред. Л.Л. Кругликова. – Москва: Волтерс Клувер, 2005, p.143.
- ¹¹ *A se vedea* în acest sens: S.Brînză. *Comentariul unor prevederi ale Hotărîrii Plenului Curții Supreme de Justiție „Despre practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală”, nr.17 din 7.11.2005* // Revista Institutului Național al Justiției, 2008, nr.1-2, p.60-68.
- ¹² *Ibidem*, p.60-68.
- ¹³ Legea pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova. Proiect // www.justice.gov.md
- ¹⁴ Notă informativă la proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova // www.justice.gov.md
- ¹⁵ Excepțiile la această regulă sînt cele stabilite la lit.f) alin.(2) și alin.(4) și (5) art.188 CP RM.
- ¹⁶ G.Antoniu. *Tentativa (doctrină, jurisprudență, drept comparat)*. – București: Tempus, 1995, p.40.
- ¹⁷ *A se vedea* în acest sens: S.Brînză, V.Stati. *Calificarea infracțiunilor privind viața sexuală: controverse și soluții* // Revista Națională de Drept, 2007, nr.5, p.2-10; S.Brînză. *Comentariul unor prevederi ale Hotărîrii Plenului Curții Supreme de Justiție „Despre practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală”, nr.17 din 7.11.2005* // Revista Institutului Național al Justiției, 2008, nr.1-2, p.60-68.
- ¹⁸ Cînd spunem „mulaj”, avem în vedere orice obiect destinat, adaptat sau improvizat pentru penetrare.
- ¹⁹ *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации*, p.144.
- ²⁰ М.А. Коротаева. *Особенности квалификации сексуальных преступлений, совершаемых лицами с гомосексуальной направленностью* // Научные труды. Российская академия юридических наук. Вып.8. Том 3. – Москва: Юрист, 2008, p.230-234.
- ²¹ Notă informativă la proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova // www.justice.gov.md
- ²² Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.47-48.
- ²³ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție. Dosarul nr.1ra-762/2008 // www.csj.md
- ²⁴ În Codul penal din 1961, corespondentul art.175 CP RM este art.104, în care răspunderea era stabilită pentru pervertirea unor persoane care n-au împlinit șaisprezece ani.
- ²⁵ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție nr.1ra-16/2005 din 25.01.2005 // Moldlex
- ²⁶ Е.А. Котельникова. *Насильственные посягательства на половую свободу и половую неприкосновенность: уголовно-правовая характеристика и проблемы квалификации*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – Нижний Новгород, 2007, p.5.
Excepție constituie ipoteza cînd constringerea (alta decît cea prevăzută la art.171-173 CP RM) apare ca parte a infracțiunii prevăzute la art.174 CP RM.
- ²⁷ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.3-6.
- ²⁸ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție. Dosarul nr.1ra-140/2009 // www.csj.md